

Точка 5.1 Анекс С

SOER 2010

Дел С – Република Македонија Флексибилност (септември 2009 година)

Република Македонија – Флексибилност

Охридско Езеро: Искуство на прекугранично управување и одржливост

Првото искуство на прекугранично управување со води во Југоисточна Европа - Проектот за заштита на Охридското Езеро – беше силно поддржано од меѓународната заедница и оствари неколку промени за луѓето во сливното подрачје на двете страни на границата. Користејќи ја заштитата на животната средина како водечка сила, Проектот даде голем придонес кон олабававањето на границата, не само во контекст на административните граници, туку и во главите на луѓето. Протекот на луѓето и стоките се зголеми драматично, со што се поттикна економската и социјалната интеграција. Уште повеќе, животната средина беше најдобриот начин за унапредување на политичките односи на државно и на локално ниво.

Проектот за заштита на Охридското Езеро беше потврден како успешен модел на билатерално управување со прекугранични ресурси, на Конференцијата организирана од страна на Грција за време на нејзиното претседателствување со Европската Унија и Светска Банка, во мај 2003 година. Во својата Атинска декларација, Конференцијата препорача во идните програми на Југоисточна Европа да се користат лекциите научени преку Проектот за водење на проекти, особено за начинот на којшто заедничките активности на локално ниво можат значително да ја зајакнат соработката меѓу две земји. Во Декларацијата, исто така, се посочува дека треба да им се помогне на земјите во регионот во развивањето на интегрирано управување со водни ресурси и планови за ефикасно искористување на водите за поголемите речни сливови.

Во јуни 2004 година, Премиерите на Албанија и на Република Македонија потпишаа Спогодба за заштита и одржлив развој на Охридското Езеро и неговото сливно подрачје. Со оваа Спогодба, ратификувана од парламентите на двете земји во 2005 година, се воспостави билатерален Комитет за сливното подрачје на Охридското Езеро и се вклучија Координативниот комитет за Паркот Преспа и други подкомитети како заеднички тела во целокупната структура. Работата на Комитетот за сливното подрачје на Охридското Езеро ја координира Секретаријатот. Комитетот има статус на меѓувладино тело, со експлицитна надлежност да развива односи со донатори за спроведување на Спогодбата. Спогодбата ги обврзува земјите да ги преземат потребните мерки, поединечно и во соработка, со цел

- (а) да се спречи, контролира и да се намали загадувањето на водите во сливното подрачје;
- (б) да се заштити почвата од ерозија, осиромашување, инфекции и загадување;

- (в) да се заштити биодиверзитетот преку заштита на ендемските, ретките, загрозените или засегнатите видови на флора и фауна;
- (г) да се спречи воведување и одгледување на неавтохтони животински и растителни видови;
- (д) да се обезбеди одржливо користење на природните ресурси на сливното подрачје;
- (ѓ) да се избегнуваат сериозни оштетувања на културните вредности и природните предели; и
- (е) да се спречат и да се контролираат економски активности што предизвикуваат или може да предизвикаат негативни последици во сливното подрачје на Охридското Езеро.

Во рамките на проектот се предвидува подготвување и спроведување на политика и на програми според стандардите на ЕУ и НАТО, мониторингот на животната средина, оценувањето и издавањето на дозволи за интервенции, просторно планирање, одржлив развој на природните ресурси и заштита на природата. Но, потребни се поголеми инвестиции во заштитата на животната средина од странски извори, за да се решат најважните проблеми. Таквите инвестиции, комбинирани со зајакнати административни капацитети за управување со природните ресурси, ќе обезбедат реална платформа за ефикасна заштита на животната средина, паралелно со одржлив економски и социјален развој во регионот.

Регионален проект Преспа: Интегрирано управување со екосистемот во сливното подрачје на Преспанските езера

Регионалниот проект Преспа – Интегрирано управување со екосистемот во сливното подрачје на Преспанските езера на Албанија, Република Македонија и Грција (2006-2011) - финансиран од Глобалниот еколошки фонд (ГЕФ) и реализиран од Програмата на Обединетите нации за развој (UNDP) во партнерство со министерствата за животна средина од трите соседни земји – настојува да поттикне усвојување на интегрирано управување со екосистемот во прекуграничното сливно подрачје на Преспанските езера со цел да се зачува глобално значајната биолошка разновидност, да се намали загадувањето на прекуграничните езера и да се обезбеди одржлива основа за идниот социјален и економски развој во сливното подрачје преку низа пристапи.

Една од главните цели на проектот е да се воспостави управување со користењето на земјиштето и на водите како база за одржување и за обновување на здравјето на екосистемот во прекуграничното сливно подрачје на Преспанските езера. Проектот работи во насока на воспоставување на **прекугранично управување со сливното подрачје** преку работна група која што ќе го олеснува овој процес преку заедничко управување со сливното подрачје и раководење со животната средина.

Покрај тоа, проектот поддржува подготвување на план за управување со сливното подрачје ориентирано кон екосистемот за делот од сливот што и припаѓа на Република Македонија (МК-Преспа) во согласност со Законот за води. Ако се има предвид дека најголем процент од површината и населението на езерското сливно подрачје е лоциран во македонска Преспа,

јасно е дека ефективното управување со водите, поволно за екосистемот, во МК-Преспа е од суштинско значење за одржувањето на здравјето на екосистемот во целсливно подрачје. Ќе се вложат максимални напори со цел **планот за управување со сливното подрачје на МК-Преспа** да ги земе предвид аспектите на управување со користењето на земјиштето и на водите во другите две земји со коишто го дели сливот.

Исто така, овој Проект има за цел да ја зајакне заштитата на значајната биолошка разновидност преку подобрен мониторинг, насочено истражување и оспособување на заштитените подрачја да служат како ефективни засолништа за биодиверзитетот. Затоа, во рамките на проектот се порена една опсежна иницијатива за идентификација на **приоритетните видови и живеалишта со прекугранична важност** и ќе се преземаат мерки за нивно зачувување.

Понатаму, проектот работи на воспоставување на **систем за прекуграничен мониторинг** за целото сливно подрачје на Преспанските езера, проектиран преку активно учество на сите релевантни страни од трите соседни земји.

Проектот се обидува да влијае на инволвираните субјекти да ги изменат своите сегашни практики на управување со ресурсите, како што е **прекуграничното управување со рибарството**. Националните планови за управување со рибарството треба да ги земат предвид регионалните аспекти, покрај подобрените системи за размена на информации и други елементи што се потребни за заедничко управување со рибниот фонд на езерата, особено во поглед на ендемските и автохтоните рибни видови.

Во рамките на Проектот, се врши ажурирање на стратегиската визија за сливното подрачје на Преспанските езера и **Стратегиската акциска програма** со примена на прекугранична дијагностичка анализа како алатка за постигнување на оваа цел.

Со оглед на тоа што сливното подрачје на Преспанските езера го делат три земји на различен степен на развој и со различни политички состојби, потребни се пристапи и механизми на заедничко управување за да се обезбеди мудро користење на ресурсите во сливот и одржлив развој. Така, Проектот дава голем придонес кон прекуграничната соработка меѓу земјите што го делат сливот, работејќи на зајакнување на **Координативниот комитет на Паркот Преспа**. Заедно со владите, проектот работи на воспоставување на решение за заедничко управување.

Прекуграничната компонента, исто така, се однесува на развивање на заедничка **стратегија за екотуризам и посетители** за регионот.

Зелен пакет

Регионалниот центар за заштита на животната средина за Централна и Источна Европа (РЕЦ) - Канцеларија во Македонија, во периодот од мај 2006 - септември 2008 год. го спроведе проектот: Зелен Пакет - образование за одржлив развој во основните училишта во Република Македонија, за што се изработи мулти-медијален едукативен пакет за употреба во училиштата - Зелен пакет кој содржи разновиден едукативен материјал: прирачник за наставниците, информативни брошури за учениците, DVD со едукативна содржина, ЦД-ROM со лекции за различни теми од животната средина, игра

која содржи проблеми поврзани со животната средина т.н. дилема игра и друг вид печатени материјали. Пакетот е отпечатен на македонски и албански јазик.

Целта на пакетот е запознавање со еколошките теми на единствен и популарен начин и младите луѓе да се учат да ја разбираат животната средина и како да се грижат за неа.

Директни целни групи на проектот се: ученици (возраст 10-15 години), наставници од петто до деветто одделение, индиректна целна група: семејствата на 25.000 ученици опфатени со проектот. Крајни корисници на проектот се: Министерството за животна средина и просторно планирање на Република Македонија и Министерството за образование и наука на Република Македонија.

Зелениот Пакет во Македонија е исто така посебен поради тоа што за разлика од другите земји за прв пат кај нас се изработи и Зелен Пакет за децата со посебни потреби, односно за децата со оштетен вид. Прирачникот за наставници е испечатен со браево писмо и направен е и аудио запис за потребите на оваа целна група.

Во октомври 2009 година, РЕЦ - Канцеларија во Македонија, започна со спроведување на проектот: Зелен пакет Јуниор кој за целна група ќе ги има учениците од 5 - 10 годишна возраст, со опфат на целата популација на училишна возраст. Директна целна група се ученици од сите 350 основни училишта во Македонија од I до IV одделение, односно околу 100.000 ученици и 500 до 550 наставници.

Еден од предизвиците на овој проект е комплетно развивање на нови игри и мултимедијални алатки, наменети за унапредување на еколошката свест и знаењето на младите луѓе.

Воспоставување на интегриран самоодржлив систем за управување со отпад во рамките на Оперативната програма за регионален развој 2007-2009

Европска комисија, во јули 2009 година, го одобри на Република Македонија децентрализираното управување со предпристапните фондови за регионален развој т.е. релаизациј

а на големи инфраструктурни проекти од областите на транспорт, заштита и унапредување на животната средина (управување со отпад и отпадни води).

Финансиката Спогодба за Оперативната програма за регионален развој (ОПРР) 2007-2009 помеѓу Република Македонија и Европската заедница беше потпишана на 14 септември 2009 година, со што практично се овозможи со Фондовите предвидени за оваа Програма веднаш да управува Националниот фонд.

Секторот управување со отпад е еден од двата приоритети опфатени со ОПРР 2007-2009 година. Од оваа мерка може да се финансираат проекти и студии за регионално управување со отпад.

Во ОПРР 2007-2009 се дефинирани и основните критериуми за избор на еден до три региони за кои треба да се подготвуваат студиите опишани во оправданите активности. Осумте плански региони имаат еднакви можности за учество во процесот на користење на средствата од ИПА за регионален развој, во зависност од спремноста на општините да формираат регионално тело за управување со отпад во својот регион.

Со цел транспарентно и целосно информирање на планските региони, МЖСПП одржа заеднички состанок со релевантни представници од Единиците на локалната самоуправа во функција на нивно информирање за процесот на избор на три региони како потенцијални корисници на ИПА фондовите.

Четри региони од постоечките осум изразија подготвеност да бидат можни корисници на средствата од ИПА во рамките на ОПРР 2007-2009 год., вклучувајќи за подготовка на целосна документација и иден инвестициски проект во ОПРР 2010-2012 година.

Климатските промени во Република Македонија

Република Македонија, како држава со кандидатски статус за полноправно членство во ЕУ, својот развој го темели врз основа на почитување на нејзините приоритети. Климатските промени се еден од четирите најглавни приоритети на ЕУ, која пред себе ја има поставено улогата на предводник на меѓународните преговори за постигнување политички договор за превземање акции за намалување на климатските промени и адаптирање кон нив. Во рамките на своите можности и статус во Рамковната конвенција на Обединетите нации за климатски промени, нашата држава придонесува кон реализирање на тие заложби на ЕУ и меѓународната заедница воопшто. Заложба на Владата е поставување на прашањето за климатските промени на вистинското место во политичката агенда и нивно инкорпорирање во генералната стратегија за планирање и развој на државата, со цел намалување на порастот на емисиите преку интегрирање на мерки за намалување на емисиите во развојните планови на државата.

Владата настојува да ги вгради препораките содржани во извештаите за климатски промени – Вториот национален извештај за климатски промени усвоен во декември 2008 и Националната стратегија за спроведување на Механизмот за чист развој во текот на првиот период на обврски 2008-2012, според Протоколот од Кјото – во другите стратегиски и плански документи на централно ниво, вклучувајќи ги Националната стратегија за одржлив развој и Националната стратегија за управување со отпад. Исто така, се препорачува почитување на препораките и заклучоците при подготвувањето на планските документи за изградба, енергетика, земјоделство, шумарство и други.

Периодот што ќе следи по првиот период на обврски според Протоколот од Кјото ќе наметне посебни предизвици за Република Македонија, со оглед на тоа што ќе бидат потребни засилени активности за да се ублажат климатските промени, а тоа треба да се балансира со потенцијалот за ублажување на земјата и уделот на релевантните активности во бруто домашниот производ.